

Wij zijn van U met al ons kwaad. Over omgaan met kwaad dat ons raakt

Lezing Ds. M.A.TH. van der Kooi - Dijkstra, Oosterbeek 19 maart 2011

Kwaad beheersbaar maken - een valkuil

We 'moeten' het kwaad relativeren. We zijn tenslotte niet onder de indruk van het kwaad omdat we gehoord hebben over Christus die het kwaad verslagen heeft. Dit zijn geen parmantige woorden maar krachtige woorden! We mogen nooit de indruk geven dat we het kwaad onder de knie hebben door het volgen van een aantal regels. Om staande te kunnen blijven heb je de wapenrusting nodig (Efeze 6). Deze aantrekken is geen eenmalig gebeuren zodat je voortaan immuun voor het kwaad zou zijn. Elke dag dien je opnieuw de wapenrusting aan te trekken. Wij als mensen stappen telkens weer in de valkuil het kwaad beheersbaar te willen maken. We stoppen het kwaad in een doosje, zodat we het kunnen hanteren... Ook het christelijk geloof is nooit bedoeld om het kwaad beheersbaar te maken, het geeft ook geen antwoord op alle vragen maar het christelijk geloof heeft genoeg antwoorden om het met de vragen uit te houden (Kees van der Kooi).

Gebruikt God het kwaad?

Er zijn mensen die er van overtuigd zijn dat God het kwaad gebruikt om op te voeden (bijvoorbeeld: een ernstig ongeluk waardoor iemand weer naar de kerk gaat). Anderen zien God als kruidenier. Hij vergoedt mijn goede dingen, Hij legt evenveel in de weegschaal als ik er in gelegd hebt, zo blijven we in evenwicht. Weer anderen ervaren het kwaad als een lot (voorzienigheid). God heeft ooit besloten om het zo en zo te laten gebeuren, het noodlot is ook niet af te wenden. God is liefde! Israël, en wij met hen, belijdt: 'Hoor, Israël, onze God is Eén'. De Schrift zegt ons dat God liefde is, daarachter aan zeggen wij vaak: 'maar God is ook...'. Ons woordje 'maar' ontkracht datgene wat eerst gezegd is. Het is hetzelfde als we onze oma bedanken voor de heerlijke warme en mooie trui die zij voor ons gebreid heeft, maar, zeggen we er achteraan: 'hij kriebelt wel'.

Het kwaad beheersen?

Om God te leren kennen kunnen we niet om Christus heen kijken. In het gelaat van Jezus aanschouwen we God. In de loop van de geschiedenis hebben we onze eigen gesneden beelden gemaakt over hoe God moet zijn om God te kunnen zijn. Geen andere gezichten dan dat van Christus (1 Korinthe 2:2), ook in de confrontatie met het kwaad dat ons raakt. Het heidendom wil het leven beheersen. Als we 'de zaak' beheersen kunnen we ook de oorzaak van het kwaad achterhalen, dan kunnen we ook precies weten wat we goed of fout gedaan hebben. Als je de oorzaak van het kwaad/lijden weet dan kun je altijd zelf nog de illusie hebben dat jij het beter kunt doen (bijvoorbeeld: iemand krijgt de diagnose: u hebt longkanker. Wij zeggen: zeker gerookt. Ik rook niet, dus dit kwaad zal mij niet treffen).

Wie zich door het kwaad laat imponeren laat zich leiden door de angst

Paulus wil niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd (1 Korinthe 2). Dit tegen alle beelden en vragen in. Dit betekent een beeldenstorm in onze ziel. Een christen weet dat hij de dingen nooit in de hand heeft, dit wetende trekt hij dagelijks de wapenrusting aan. Jezus kende de verzoeking en verleiding van het kwaad. Het geheim van Hem is dat Hij woonde in het Woord, had het woord altijd bij Zich. Hiermee zette Hij de beduvelaar de voet dwars. De beduvelaar spreekt ons altijd aan op onze heidense behoeften. In het uur van de verzoeking zoeken wij het gelaat van Christus. Met Zijn gelaat voor ogen laten we ons niet imponeren door het kwaad. Het kwaad doet ons roepen: 'Heer, ontferm U'. In de confrontatie met het kwaad zijn we wel verbijsterd maar nooit verlamd.

Wie zich door het kwaad laat imponeren laat zich leiden door de angst. En daarmee geven we de beduvelaar te veel eer. Karl Barth schrijft in zijn Kirchliche Dogmatik: 'We vestigen kort de aandacht op de duivel om ons daarna definitief te richten op Christus'. In alles laten we ons leiden door de Schrift. In Psalm 2 wordt de draak gestoken met hen die kwaad bedrijven: 'Die in de hemel troont lacht, de HEER spot met hen'. Wij schuilen in Gods hoede, ten dage van het kwaad.

Stilte

Wie leeft ontdekt tijden van overvloed en tijden van woestijn. Het kwaad loopt als een schaduw mee. Het kleeft ons altijd aan. Juist in de woestijn, in de woestenij, daar waar je eenzaam bent, is er geen ontsnappen meer aan. In de confrontatie met het kwaad in zijn eigen leven kan de mens de liefde en het leven ontdekken.

De stilte is dan de plaats van de gave der onderscheiding. Ontdekken waar het nu echt om gaat in het leven met God, met je naaste en met de schepping. Als deze stilte ontbreekt is de kans heel groot dat het kwaad mij in de rug aanvalt. Wie niet de stilte zoekt is op de vlucht voor zichzelf! Jezus zocht de stilte op, Hij zocht de Vader en ging in gebed. Aan ons de uitnodiging om dit ook te beproeven. Niet omdat het moet maar omdat er een kans inzit. De kans om dingen te zien die je er anders onderhoudt. Denk er over na of je je dag wilt afsluiten met de woorden van Pauw en Witteman, of dat je iets anders, iets moois of schoons leest of hoort.

Ik bedrieg mijzelf zo graag

Wij draaien onszelf graag een rad voor ogen. We stellen ons voor hoe we zouden willen zijn: gezond, gelukkig, evenwichtig, breed georiënteerd en vroom. We denken dat we dit zijn en proberen ons ook zo te gedragen. Maar diep van binnen zijn we anders, daar kun je zomaar van schrikken. Zodra we schrikken van onze gedachten (of gedrag) gaan we snel weer met de draaideur onze ziel uit en komen we weer uit bij onze eigen bedriegerijen: 'Ik bedrieg mijzelf zo graag'. Maar wat is dat kwaad dan dat in ons huist? Waar hebben we het over als we spreken over zonde? Het kwaad is niet bij anderen. We kunnen niet over het kwaad spreken als dat niet aanhaakt bij onszelf. Het kwaad zit in ons! Zonde klinkt te vrijblijvend. Kwaad buiten mij is veraf, dat raakt mij niet. Het kwaad is het bederf van de relatie met God, met elkaar en met de schepping.

De kerk heeft in het verleden gesproken over de zeven hoofdzonden: hoogmoed, hebzucht, wellust, nijd, gulzigheid, woede en traagheid. Omdat we niet over het kwaad kunnen spreken zonder concreet te worden wil ik het vanochtend hebben over 'traagheid'. Deze zonde is op het eerste gehoor onbekend. Maar als we 'traagheid' omschrijven als ongeïnteresseerdheid, verveeldheid en onachtzaamheid, apathie en cynisme, dan zal dat bij ons allemaal iets van herkenning oproepen. Wie in de greep is van de traagheid valt uit de volheid van Gods bestaan, je komt terecht in een soort vacuüm, alles lijkt en schijnt zinloos. Velen zorgen slecht voor zichzelf, we moeten beseffen dat we een binnen- en buitenkant hebben. Laten we met aandacht bij ons eigen 'nest' blijven, daar hoort ook onze stoep bij die we keurig aanvegen (J.P. Balkenende). De trage mens kent geen vuur, geen hartstocht. Alles is dof geworden. Hij is een zwerver geworden in plaats van pelgrim te zijn waartoe hij geroepen is.

God beminnen en door Hem bemind worden

Kwaad en zonde is meer dan het overtreden van regels! Zonde is dat God aan ons tekort komt, anderen komen tekort aan ons en ook de schepping komt aan ons tekort. Als zonde alleen maar het overtreden van regels is, dan kom je in een juridisch veld terecht waarin je kunt afvinken wat wel en niet gelukt is. Maar met zonde en kwaad bevinden we ons in het extentiële veld: het raakt al onze relaties. Zonde is: Ik bemin God niet zoals Hij mij bemint. Ik val als mens op mezelf terug, ik laat me niet beminnen. Hierbij kun je denken aan het verhaal van Martha en Maria (Lukas 10:41-42). Maria liet zich beminnen, liefhebben. Martha dacht dat zij Jezus' liefde moest verdienen. Jezus heeft mij lief als ik mijn best doe. De liefde van God is eenvoudig, zonder bijvoegmerk. Onze liefde brengt graag de stand op 1-1, het is een levenslange kunst om je door God te laten liefhebben. Ik bemin m'n droombeeld, God bemint mijn werkelijke ik. Hij bemint mij ook als ik Hem niet bemin (Romeinen 5:8).

Wij zijn van U met al ons kwaad

Wij zijn van U met al ons kwaad. Het kwaad in mij is chaos en ontbinding. In de confrontatie met het kwaad van een ander kan ik die ander niet helpen als ik niet weet wat er in mijzelf huist. In deze 'aanvaring' met het kwaad moeten we beseffen:

- 1) Het kwaad is groter dan mezelf.
- 2) Het kwaad heeft altijd te neiging om te exploderen (groter te worden, zie je ook in de media, graag de zaken opblazen).
- 3) Het kwaad is besmettelijk.

Toch zeggen we: 'Wij zijn van U met al ons kwaad'. De nadruk ligt op '**met**'. Want laten we het kwaad achter ons door de bekering? Kunnen we met z'n allen heiliger worden? Is een gevorderde in het geloof minder vatbaar voor het kwaad? In Gods koninkrijk zijn wij van Hem **met** al ons kwaad. Wij zijn beginners, geen gevorderden. We worden geen gevorderden in het minder zondigen, we blijven ons hele leven beginners.

Dit betekent natuurlijk niet dat we het kwaad niet moeten weerstaan, en het betekent ook niet dat er niets veranderd is in ons leven, want wie in Christus is, die is een nieuwe schepping (maar hier en nu). Maar wie denkt de aantrekkingskracht van het kwaad achter zich te kunnen laten bedriegt zichzelf. Het Christelijk geloof is geen vooruitgangsgeloof en werkt niet vanuit een optimistisch mensbeeld. Eén van de grondleggers van het vooruitgangdenken was Francis Bacon (1561-1626), deze Engelse wetenschapper en filosoof is de bedenker van: Scientia potentia est (kennis is macht). Hij gaf hoog op van de natuurwetenschap en wilde graag de mensheid restaureren en zo de weg vrijmaken voor een nieuw menselijk geslacht (nieuwe adam). Dit vooruitgangdenken zien we in de ziekenhuizen, dit zijn tempels met artsen en verpleegkundigen als nieuwe priesters. Deze denkwijze komen we in de kerk(en) tegen: we claimen Gods beloften, nu moet Hij wel.....

We krijgen het kwaad niet in de hand en krijgen het niet beheersbaar! Deze wetenschap onder ogen ziende, willen we niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd. De grens tussen goed en kwaad loopt door ons hart. Niemand kan zich vrijwaren van het kwaad. 'Niets dat van buitenaf in de mens komt kan hem onrein maken, het zijn de dingen die uit de mens naar buiten komen die hem onrein maken', aldus de Heer (Markus 7:15). Wat kan ons dan troosten? In de Heidelberger Catechismus klinken woorden van troost. Dit oude leerboek was als eerste bedoeld om te troosten. In de HC staat dat we geneigd zijn tot alle kwaad, maar er staat niet dat we gedoemd (veroordeeld) zijn tot alle kwaad. Het kwaad wil altijd almachtig zijn, de media maken het kwaad groter en groter. Ook christenen babbelen teveel over het kwaad en geven zo de beduvelaar teveel eer.

Hoe omgaan met het kwaad dat ons raakt

Tenslotte: Hoe omgaan met kwaad dat ons raakt? Je kunt bij iemand op bezoek komen, daar is kwaad dat je raakt (iets/iemand). Er is een oud verhaal over een monnik en een tuinman. De monnik hoorde dat deze tuinman zeer vroom was. Dit sprak de monnik bijzonder aan, hij wilde dit graag met eigen ogen zien. Hij zocht de tuinman op die midden in de stad woonde. De tuinman was bijzonder verrast dat deze man Gods bij hem wilde overnachten. De monnik was juist zeer onder de indruk van de gastvrijheid en liefde waarmee de tuinman hem omringde. Toen zij samen aan tafel zaten drong het

geluid van de straat door de open vensters naar binnen: gelal, geschreeuw en gore praat. De monnik vroeg aan de tuinman hoe hij het toch te midden van al dat kwaad uithield. Het antwoord van de tuinman, de Godsman, aan de monnik, die een Godsman wilde worden, geeft te denken: Hij zei op de vraag van de monnik wat in hem omging als hij al die joelende vuilspuiterij hoorde: `Dan denk ik dat zij allen Koningskinderen zijn'. De monnik verwonderde zich en zei: Deze liefde gaat mijn werk van al deze jaren ver te boven. Vergeef me, broeder, deze standaard heb ik nog niet bereikt. En zonder te eten vertrok hij weer naar de woestijn.

We behoeven niet te vrezen

Wij zijn van U met al ons kwaad .Te midden van het kwaad, in ons en om ons heen weten we dat we niet behoeven te vrezen want: 'Gij zijt bij mij' (Psalm 23:4).

*In goede machten liefderijk geborgen
verwachten wij getroost wat komen mag.
God is met ons des avonds en des morgens,
is zeker met ons elke nieuwe dag.*
(Dietrich Bonhoeffer (1906 - 1945))

Samenvatting van een lezing van Ds. M.A.Th. van der Kooi-Dijkstra op 19 maart 2011 in Oosterbeek tijdens de Herbergdag.

Ds. M.A.Th. (Margriet) van der Kooi-Dijkstra is als geestelijk verzorger verbonden aan het Zuwe Hofpoort Ziekenhuis in Woerden en publiceerde over pastorale en ethische onderwerpen.

Deze samenvatting is gemaakt door één de bezoekers van de dag, de heer Cock Kroon uit Ede.